

Azərbaycanın QURTULUŞ salnaməsi: Heydər Əliyevdən İlham Əliyevə

30

Məlum olduğu kimi, Prezident İlham Əliyev "Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramının təsdiqi haqqında" sərəncam imzalayıb. Dövlət proqramının məqsədi davamlı iqtisadi artımı təmin etməklə, vətəndaşların həyat səviyyəsini yaxşılaşdırmaqla Naxçıvanın sosial-iqtisadi inkişafına nail olmaqdır. Muxtar respublikanın hərtərəfli inkişafını hədəfləyən yeni proqramın icrası mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Mövzu ilə bağlı Milli Məclisin deputatlarının fikirlərini öyrəndik. Deputatların sözlərinə görə, bu sərəncam son yüz ildə Naxçıvanın inkişafı ilə bağlı qəbul edilmiş ilk belə böyükmiqyaslı dövlət proqramıdır.

Qədim diyarın müasir yol xəritəsi

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, Milli Məclisin deputatı, akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin "Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramının təsdiqi haqqında" 5 iyun 2023-cü il tarixli sərəncamı dövlət başçımızın müstəqil dövlətimizin ayrılmaz tərkib hissəsi olan, qədim tarixə malik bu diyarın bütün istiqamətlər üzrə müasir inkişafının təmin olunmasına göstərdiyi böyük qayğı-nın və dəstəyinin əməli ifadəsidir: "Naxçıvanın muxtar respublika olduğu son yüz il ərzində bu regionun inkişaf etdirilməsinə dair indiki miqyasda dövlət proqramı heç vaxt qəbul edilməyib. Bu, regionun geosiyasi və tarixi-coğrafi şəraiti, habelə təbii resursları və iqtisadi imkanları nəzərə alınmaqla, Naxçıvan Muxtar Respublikasının hərtərəfli müasir inkişafına və perspektivlərinə hesablanmış mühüm əhəmiyyətə malik birinci sənəddir".

Deputatın sözlərinə görə, dövlət proqramı xarakteri və mahiyyəti etibarilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının yeni tarixi mərhələ üzrə strateji inkişaf konsepsiyasıdır: konsepsiya siyasi və iqtisadi cəhətdən mükəmməl şəkildə, hərtərəfli surətdə əsaslandırılıb. Dövlət proqramında əksini tapmış inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsinin 11 istiqamət üzrə ən əlverişli və münasib icra mexanizmləri və maliyyə mənbələri müəyyən edilib. Xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, muxtar respublikanın inkişafının siyasi və iqtisadi cəhətdən qiymətləndirilməsi və proqnozlaşdırılması zamanı elmi prinsiplərə də istinad edilib. Bütün bunlara görə, dövlət proqramı muxtar respublikanın inkişafının siyasi-iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış və elmi baxımdan hərtərəfli işlənilmiş hazırlanmış mükəmməl yol xəritəsidir. Bu mühüm dövlət proqramı növbəti muxtar respublikanın inkişafının siyasi-iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış və elmi baxımdan hərtərəfli işlənilmiş hazırlanmış mükəmməl yol xəritəsidir. Bu mühüm dövlət proqramı növbəti muxtar respublikanın inkişafının siyasi-iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış və elmi baxımdan hərtərəfli işlənilmiş hazırlanmış mükəmməl yol xəritəsidir. Bu mühüm dövlət proqramı növbəti muxtar respublikanın inkişafının siyasi-iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış və elmi baxımdan hərtərəfli işlənilmiş hazırlanmış mükəmməl yol xəritəsidir.

Dövlət proqramında Naxçıvan Muxtar Respublikasının yeni tarixi mərhələdəki müasir inkişafının təmin edilməsi baxımından nəzərdə tutulmuş mühüm iqtisadi tədbirlər kifayət qədər iri həcmə və geniş perspektivə malik olan əhəmiyyətli layihələrdir: "Dövlət proqramında əksini tapmış Naxçıvan İqtisadi Zonasının yaradılması muxtar respublikanın inkişaf konsepsiyasının ana maddəsidir. Bu, dövlət proqramının "Mövducdə reallıqlar" bölməsində düzgün şəkildə ifadə edilmiş kimi, regionun "xarici dövlətlərlə sərhəddə yerləşməsi nəzərə alınmaqla, Naxçıvan Muxtar Respublikasında vergi və gömrük güzəştli müəyyən edilməklə, rəqəbatqabiliyyətli ticarət qovşağının yaradılması imkanının dəyərli olmasını" deməkdir".

Akademik vurğulayıb ki, Azərbaycanın hələlik yalnız Ələt Azad İqtisadi Zonasının mövcud olduğunu nəzərə alsaq, Naxçıvan İqtisadi Zonası ölkəmizin müasir inkişaf xəritəsində ən yeni ünvanlardan biri olacağı təsəvvürünü yaradır. Onun sözlərinə görə, Ələt Azad İqtisadi Zonası üçün beynəlxalq dəniz ticarət limanları və Bakı-Tbilisi-Qars demir yolu əlverişli imkanlar yaratdığı kimi, xarici dövlətlərlə qonşu olması, regionun Qərbdə və Şərqdə doğru açıq pəncərə funksiyasını yerinə yetirməklə də Naxçıvan İqtisadi Zonasının geniş üfüqlərini nəzərə çarpdırır. Dövlət proqramında iqtisadi zonalar üçün sənədi olan vergidən və gömrük rüsumlarından azad edilmiş güzəştlərinin tətbiq olunacağına nəzərdə tutulmuş Naxçıvan İqtisadi Zonasına paytaxtımdan və digər regionlarımızdan başqa, qonşu dövlətlərin sahibkarlarının da sormaya qovşağının proqnozlaşdırılmasına imkan yaradacaq. İsa Həbibbəylin fikrincə, Naxçıvan İqtisadi Zonası geniş mənada ticarət-iqtisadi əlaqələrin ölkədəki

li subyektlər, yaxın xarici qonşular və hətta uzaq tərəfdaşlarla daha yaxından bağlanmasına əhəmiyyətli töhfə verə bilər.

"Eyni zamanda iqtisadi zonaların geniş əraziləri əhatə etdiklərini nəzərə alsaq, Naxçıvan İqtisadi Zonasının da muxtar respublikanın böyükmiqyaslı infrastrukturuna malik iqtisadi mərkəz funksiyasını həyata keçirəcəyini əyani şəkildə gözlənti artırır. Naxçıvan İqtisadi Zonası muxtar respublikanın ən iri iqtisadi-mədəni ərazisi olacaq. Naxçıvanın hansı tərəfdə salınacağından asılı olmayaraq, bu iqtisadi zona muxtar respublikanın bütün regionlarının inkişafı üçün əsas hərəkətverici qüvvə rolunu oynayacaq", - deyərək deputat qeyd edib.

rekord imkanlara malikdir. Düşünürəm ki, dövlət proqramının imkanları hesabına Culfa rayonu ərazisində alternativ "yaşıl enerji"ni küllüklə günün potensialına hesabına daha da artırmaq olar. Dövlət proqramında nəzərdə tutulduğu kimi, bərpalanan alternativ enerjinin Naxçıvandan Türkiyəyə, oradan da Avropaya ixrac edilməsi real iqtisadi səmərəyə və rəqəbatqabiliyyətə əsaslı töhfə deməkdir. Uzun illər ərzində sort qiymətində elektrik enerjisi qiymətinin əziyyətlərinə dözümlü münasibət bəsləməyi sınaqdan çıxarmış Naxçıvan Muxtar Respublikası üçün yeni tarixi mərhələdə Avropaya enerji ixrac edən bir regiona çevrilmək ölkə üçün, eləcə də beynəlxalq münasibət

Naxçıvan yeni dövrünə qədəm qoyur

bətlər baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir".

Naxçıvanın ölkəmizin digər bölgələri ilə əlaqələndirilməsinə əlverişli imkanlar yaradılır

İsa Həbibbəyli bildirib ki, çətin blokada səbəbindən muxtar respublikada turizmin imkanlarından minimum səviyyədə istifadə olunub: "Halbuki Naxçıvan Muxtar Respublikasında turizmin bir neçə sahəsi özünün geniş imkanları ilə dünyanın bu sahədə ixtisaslaşmış ayrı-ayrı ölkələri və regionları ilə rəqabətə girə bilər. Bu baxımdan dövlət proqramında Naxçıvan Muxtar Respublikasında ən müasir turizm infrastrukturunun yaradılmasının yer alması regionun rəqəbatqabiliyyətli mühüm turistik məkanına çevrilməsinə əsas verə bilər. Dövlət proqramında əksini tapmış ekoturizm, sağlamlıq turizmi, qış və kənd turizmi diyarın inkişafı üçün əsas vəzifəni təşkil edir".

"Təqdim olunan dövlət proqramında "elektrik enerjinin istehsalı və ixracı üzrə mövcud potensialdan istifadə etməklə yeni bərpalanan enerji (əsasən günəş) stansiyalarının, həmçinin istilik-elektrik stansiyalarının tikintisi"nin ayrıca konkret maddədə ifadə edilməsi heç də təsadüfi deyil. Çünki Naxçıvan alternativ enerji mənbələri baxımından geniş təbii imkanlara malikdir. Coğrafiyaçı alimlər və astro-nomlar çoxdan sübut etmişlər ki, kontinental iqlimə malik olmasına baxmayaraq, il ərzindəki günəşli günlərin sayına görə Naxçıvan regionu Azərbaycanda ilk yerlərdən birini tutur. Ona görə də Naxçıvanda günəş enerjisinin istifadə etməklə alternativ enerjinin geniş miqyasda artırılaraq inkişaf etdirilməsi mümkündür", - deyərək müsahibimiz qeyd edib.

İsa Həbibbəyli əlavə edib ki, dövlət proqramında günəş enerjisinin diqqət mərkəzinə çəkilməsi Naxçıvanda "yaşıl enerji"nin bu sahəsinin böyük həcmdə infrastrukturunun qurulacağına xəbər verir: "Hesablamalara görə, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Culfa şəhəri və ətraf ərazisi küllüklə günün köməyiylə göstəricisi etibarilə ölkə üzrə

görə maliyyə ödənişlərinin həcmi xeyli dərəcədə azalacaq. Naxçıvanın Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri şəbəkəsinə qoşulması Azərbaycan qazının ölkəmizin ayrılmaz tərkib hissəsi olan bu diyara da gəlib çatmasını təmin edəcək. Ən əsası isə İqdir-Dilucun-Sədərək qaz kəmərinin çəkilməsi və istifadəyə verilməsi ilə Naxçıvan maye qazdan istifadəyə görə İrandan asılılıqdan xilas olacaq. Son on ildə bu sahədə qonşu ölkə tərəfindən yaradılmış bəzi sını gərginliklər regionun qaz təminatı riskindən xilas edilməsinin zəruriliyini nəzərə almağı tələb edir. Bu baxımdan Naxçıvana qaz nəqli üçün Türkiyə ərazisindən təmin edilmiş mühüm əhəmiyyətə malikdir", - deyərək deputat deyib.

İsa Həbibbəyli həmçinin vurğulayıb ki, "Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramı" inkişafın müasir səviyyəsi üçün yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasına yeni tələbat doğuracaq: "Azərbaycanın ən qabaqcıl ali təhsil ocaqlarından biri olan Naxçıvan Dövlət Universitetinin geniş potensialı istənilən yeni ixtisas üzrə kadrların hazırlanmasına şərait yarada bilər. Dövlət proqramının uğurla həyata keçirilməsi məqsədi Naxçıvan Dövlət Uni-

standartlarına əsaslanan yüksək sosial rifah cəmiyyətinə malik daha qüdrətli dövlətin formalaşması artıq zərurətə çevrilib. Bu məqsədlə möhtərəm Prezident 2021-ci il 2 fevral tarixli sərəncamı ilə "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"i təsdiq edib və sənədlə davamlı və yüksək iqtisadi artım, daxili və xarici təsirlərə dayanıqlılıq təmin etməklə, artan rəqəbatqabiliyyətli iqtisadiyyat quruculuğunu ilk milli prioritet kimi müəyyən edib. Həmçinin cənab Prezident hədəf kimi müəyyən edib ki, davamlı və yüksək iqtisadi artım dinamik və inklüziv cəmiyyətin formalaşmasına xidmət etməli, hər bir vətəndaş öz həyatında bu inkişafı hiss etməlidir".

Deputat qeyd edib ki, sənədə əsasən, uzunmüddətli dövrdə əsas məqsədimiz regionların inkişafını paytaxtın inkişaf səviyyəsinə uyğunlaşdırmaqdır: "Bunun üçün isə regionlarda iqtisadi aktivlik daha da artırılmalı, mövcud iş qüvvəsi və bütün resurslar tamamilə iqtisadi dövriyyəyə cəlb edilməlidir. "Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramının təsdiqi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı da ilk növbədə məhz bu milli hədəflər çərçivəsində qiymətləndirilməli, sənədə cənab İlham Əliyevin özünün rəhbərliyi və birbaşa nəzarəti altında Naxçıvanda bu günə qədər əldə edilən uğurların yeni situasiyaya transformasiyası və davamlılığının təmin edilməsi imkanını kiçik baxılmalıdır".

Bəhrüz Məhərrəmov deyib ki, qədim və tarixi keçmişə malik olmasına, digər bölgələrimizlə bərabər özünəməxsus inkişaf yolu keçməsinə baxmayaraq, sirsir deyil ki, Naxçıvan XX əsrin 60-cı illərinə, daha konkret desək, 1969-cu ilə qədər çox aşağı iqtisadi göstəricilərə malik olmuş, sözün əsl mənasında, mərkəzin diqqətindən kənarda qalmışdır: "Yalnız Ulu Öndərin siyasi hakimiyyətə gəlişi və dahi liderin çoxşaxəli fəaliyyəti sayəsində digər regionlarımız kimi, Naxçıvanın da sosial-iqtisadi inkişafının möhkəm bünövrəsi qoyulmuşdur. Ulu Öndərin siyasi hakimiyyətdən uzaqlaşdığı dövrdə muxtar respublika üçün yenidən ağır dövr başlamış, yalnız 1991-ci ildən etibarən tədricən ağır durum sona gimişdir. Cənab İlham Əliyevin hakimiyyəti illərində, xüsusən 2004-cü ildən Naxçıvanın sosial-iqtisadi inkişafının möhkəm bünövrəsi qoyulmuşdur. Görülən tədbirlər səmərəli olmuş, iqtisadiyyatın inkişafı yeni iş yerlərinin və müəssisələrin yaradılması, kommunal və sosial infrastruktur təminatı səviyyəsinin yüksəlməsi ilə nəticələnmiş, perspektiv üçün zəruri olan bütün iqtisadi və sosial infrastruktur yaradılmışdır".

Deputat həmçinin vurğulayıb ki, regionların sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində beynəlxalq təcrübələrin təhlili göstərir ki, bu gün milli prioritetlərə qarşıya qoyulmuş yüksək və ədalətli sosial təminat, inklüziv cəmiyyət, inkişafdan hər bir vətəndaşın bəhrələnməsi kimi vəzifələrə yeni çağırış fonunda baxış zərurəti yaranıb: "Xüsusən son illər ərzində regionların potensialından istifadənin səmərəliliyinin və iqtisadiyyatın rəqəbatqabiliyyətliliyinin artırılması, "yaşıl iqtisadiyyat"ın formalaşdırılması, innovativ yanaşmaların tətbiqi kimi məsələlərin ən çəkilməsi yeni həll variantları tələb edir. Digər tərəfdən, Azərbaycanın əldə etdiyi qələbənin nəticəsi olaraq formalaşan konfiqurasiya, Azərbaycanın Şərqlə Qərbin qovşağında kommunikasiya xəbəna çevrilməsi, o cümlədən Zəngəzur dəhlizinin açılması Naxçıvan Muxtar Respublikasının qarşısında iqlərdə inkişafı üçün geniş imkanlar yaratmışdır. Dövlət proqramı da məhz yaranmış tarixi fərsətlərdən səmərəli formada yararlanmaq üçün bölgənin sosial-iqtisadi inkişafı ilə əlaqədar tədbirlərin, həmçinin kompleks proqramların hazırlanması və icrasının davam etdirilməsinin əlaqəli, mərkəzləşmiş və kompleks formada təmini üçün qəbul edilib".

Bəhrüz Məhərrəmov vurğulayıb ki, proqram özündə 13 vacib çağırış əhatələyir ki, bu hədəflər Naxçıvanda iqtisadi və sosial sahələrdə əldə olunan nailiyyətlərin daha da möhkəmləndirilməsi, eləcə də regionun potensialından istifadənin səmərəliliyinin və iqtisadiyyatın rəqəbatqabiliyyətliliyinin artırılması üçün müasir çağırışlara və yanaşmalara əsaslanan zəruri addımların atılmasını təmin edəcək.

Nəzrin QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"